

Копішинська К. О.
канд. екон. наук., доц.,
доцент кафедри менеджменту підприємств
ORCID: 0000-0002-1609-2902;
Мінькач С. В.
студентка ФММ
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського», м. Київ, Україна
ORCID: 0009-0008-7861-675X

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯМ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасному світі концепція сталого розвитку займає ключове місце в економічній та екологічній політиці, адже вона спрямована на гармонійне поєднання економічного зростання, соціального добробуту та збереження довкілля. З огляду на зростаючий вплив людської діяльності на природу та поступове виснаження природних ресурсів, ефективне управління ними є критично важливим для забезпечення стійкості економічних систем у довгостроковій перспективі.

Як зазначено у звіті Deloitte за 2024 рік щодо сталого розвитку, в межах якого опитано понад 2100 керівників із 27 країн про їхні підходи до питань екологічної відповідальності, відбулися суттєві зміни у стратегіях ведення бізнесу. Підприємства дедалі більше розглядають принципи сталого розвитку як можливість для зростання, що підкреслює важливість цього напрямку в сучасному корпоративному управлінні. Глобальні компанії активно приділяють увагу сталому розвитку та збільшують фінансування відповідних ініціатив. Зокрема, 85 % респондентів повідомили про зростання обсягів інвестицій у цю сферу (у 2023 році цей показник становив 75 %). Також 92 % керівників вважають, що їхні підприємства можуть розвиватися без збільшення рівня викидів парникових газів, а 90 % впевнені, що економічне зростання можливе при одночасному дотриманні екологічних стандартів. Це свідчить про те, що бізнес-середовище дедалі більше надає перевагу принципам сталого розвитку, незважаючи на інші виклики, акцентуючи увагу на боротьбі зі зміною клімату та розширенні екологічних інвестицій. Крім того, зростає регуляторний тиск: 60 % компаній зазнають впливу змін у сфері екологічної звітності та адаптації до нових політик, які сприяють прискоренню енергетичного переходу. Ці виклики змушують керівництво та інвесторів значної частини підприємств приділяти більше уваги розробці та реалізації стратегій сталого розвитку [1].

У цьому контексті ефективне використання обмежених ресурсів набуває особливої важливості, а одним із ключових механізмів досягнення цієї мети є ощадливе споживання ресурсів - ресурсозбереження. Воно передбачає комплекс заходів, спрямованих на раціональне використання різних типів ресурсів, зокрема матеріальних, земельних, водних, енергетичних і трудових. Його основна ідея полягає у скороченні споживання, оптимізації витрат та зменшенні негативного впливу на навколишнє середовище з використанням сучасних технологій [2].

Ресурсозбереження охоплює широкий спектр заходів, які можуть застосовуватися як у виробничій сфері, так і в побутовому секторі. Для більш ефективного управління цими процесами використовують різні методи та підходи (табл.1). Один із найпоширеніших підходів передбачає поділ за видами ресурсів [2]: *матеріальне ресурсозбереження* – зменшення використання сировини, матеріалів і комплектуючих елементів; *енергетичне ресурсозбереження* – скорочення споживання викопного палива (газу, вугілля, нафти) та перехід на відновлювані джерела енергії; *водозбереження* – раціональне використання водних ресурсів, впровадження технологій очищення та повторного застосування води; *земельне ресурсозбереження* – ефективне використання земельних ресурсів, запобігання їх деградації та розвиток екологічного землеробства; *трудове ресурсозбереження* – підвищення продуктивності праці, покращення умов роботи та оптимізація використання робочого часу.

Процес впровадження ресурсозбереження на підприємстві є поетапним і потребує комплексного підходу. На початковому етапі здійснюється аналіз поточного використання ресурсів, що охоплює оцінку споживання матеріалів, енергії та води, а також визначення обсягів утворених відходів і зон із підвищеними втратами ресурсів. На основі отриманих даних формується стратегія ресурсозбереження, яка встановлює ключові цілі, напрями оптимізації та першочергові заходи з підвищення ефективності використання ресурсів.

Наступний етап передбачає реалізацію технічних і організаційних змін, зокрема модернізацію обладнання, вдосконалення виробничих процесів, впровадження технологій повторного використання матеріалів і автоматизацію енергоспоживання. Важливим аспектом є залучення персоналу, оскільки ефективно впровадження ресурсозберігаючих заходів вимагає активної участі працівників. З цієї

метою розробляються навчальні програми, запроваджуються системи мотивації та впроваджуються принципи раціонального використання ресурсів.

Таблиця 1 – Групування методів управління ресурсозбереженням та їх ключові характеристики

Група методів	Підходи до реалізації	Інструменти реалізації	Очікувані результати
Технічні	Оптимізація виробничих процесів, підвищення ефективності обладнання	- Модернізація обладнання - Автоматизація процесів - Використання енергоефективних технологій	- Скорочення споживання енергії та сировини - Підвищення продуктивності - Зменшення технічних витрат
Організаційні	Раціоналізація ресурсних потоків, екологічне управління	- Впровадження систем екологічного менеджменту - Логістична оптимізація - Контроль споживання ресурсів	- Зменшення втрат матеріалів і відходів - Оптимізація використання ресурсів - Поліпшення управлінських процесів
Економічні	Стимулювання ресурсозбереження через фінансові механізми	- Податкові пільги та субсидії - Інвестиції у "зелені" технології - Система матеріальної мотивації персоналу	- Зниження витрат на сировину та енергію - Підвищення економічної ефективності виробництва - Залучення інвестицій
Правові	Дотримання законодавчих норм, сертифікація продукції	- Впровадження екологічних стандартів (ISO 14001) - Контроль виконання нормативів	- Запобігання штрафам та санкціям - Підвищення ринкової привабливості - Спрощення доступу до міжнародних ринків
Соціально-психологічні	Формування культури відповідального споживання ресурсів	- Навчальні програми та тренінги - Внутрішня екопросвіта - Розвиток корпоративної екологічної культури	- Підвищення обізнаності працівників - Формування відповідального ставлення до ресурсів - Мінімізація марнотратства

Складено авторами на основі [2].

Завершальним етапом є контроль і оцінка ефективності впроваджених заходів. Регулярний моніторинг ключових показників, проведення аудитів і коригування стратегії забезпечують адаптацію до змін у діяльності підприємства та сприяють досягненню довгострокових результатів. Унаслідок цього підприємство знижує витрати, підвищує ефективність використання ресурсів, мінімізує негативний вплив на довкілля та зміцнює конкурентні позиції [3].

Ресурсозбереження може бути застосоване в усіх підрозділах підприємства, охоплюючи як виробничі, так і фінансові та управлінські процеси. Використання відповідних інструментів дозволяє кожному структурному елементу зробити внесок у загальну мету – оптимізацію витрат, підвищення ефективності роботи та зменшення екологічного впливу [3].

Не зважаючи на те, що впровадження ресурсозберігаючих заходів потребує значних початкових інвестицій, у довгостроковій перспективі вони повністю окупаються завдяки економічним та екологічним перевагам. Зокрема, оптимізація споживання енергії, води та матеріалів сприяє зниженню виробничих витрат, що, своєю чергою, дозволяє скоротити собівартість продукції, підвищити її конкурентоспроможність і збільшити прибутковість підприємства. Крім того, впровадження екологічно орієнтованих технологій створює додаткові репутаційні переваги, що сприяють залученню екологічно свідомих споживачів і партнерів. Соціально відповідальний бізнес має вищі шанси на залучення інвестицій, встановлення довготривалих партнерських відносин і участь у міжнародних програмах та тендерах, що зміцнює його позиції на ринку.

Таким чином, ресурсозбереження є невід'ємною складовою стратегії сталого розвитку, що сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємств та зменшенню їхнього впливу на довкілля.

Список використаних джерел

- 2024 Deloitte CxO Sustainability Report. Deloitte. URL: <https://www.deloitte.com/ch/en/services/consulting/research/deloitte-cxo-sustainability-report.html> (the date of application: 18.03.2025).
- Hutsaliuk O., Bondar Iu., Savelieva I., Shchoholieva I & Navolokina A. Resource saving as a tool for environmental and production management in ensuring economic security of sustainable enterprise development. *BIO Web Conf.* 2024. 114. DOI: <https://doi.org/10.1051/bioconf/202411401025> (the date of application: 18.03.2025).
- Ostapenko O., Savina N., Mamatova L., Zienina-Bilichenko A. & Selezneva O. Perspectives of application of innovative resource-saving technologies in the concepts of green logistics and sustainable development. *Geplat: Caderno Suplementar.* 2020. № 2. URL: <https://geplat.com/rtep/index.php/tourism/article/view/488> (the date of application: 18.03.2025).